

نگاهی به دو کتاب از مجموعه‌ی یک فنجان فلسفه

فلسفه کار و درآمد

نادیا حدادیان

نام کتاب: «زشتی و زیبایی» و «کار و درآمد»

نویسنده: بریژیت لبه، میشل پوچ
برگردان: مریم بانو موسایی
تصویرگر: ژاک ازم
ناشر: ماهی

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۷
شمارگان: ۳ هزار نسخه
تعداد صفحات: ۴۸ صفحه
بهاء: ۲۶۰۰ تومان

«کار و درآمد» و «زیبایی و زشتی»، دو عنوان کتابی است که بریژیت لبه و میشل پوچ برای کودکان نوشته‌اند. این کتاب‌ها به بحثی فلسفی درباره‌ی کار و پول و زیبایی و زشتی می‌پردازند و با زبانی ساده ماهیت این مفاهیم را توضیح می‌دهد.

در کتاب «کار و درآمد» می‌خوانیم که: «اگر آدم فضایی‌ها وجود داشته باشند و روزی به زمین بیایند حتماً با خودشان خواهند گفت: «اوه پول چه چیز عجیبیه! انسان‌ها سکه‌ها و اسکناس‌هایی دارند که می‌توانند با آن‌ها هرچه که بخواهند بدست بیاورند!»

ولی باید توجه کرد که انسان تنها برای سیر کردن شکم و گرداندن زندگی خود کار نمی‌کند؛ بلکه هدف دیگری هم دارد؛ او می‌خواهد با کار کردن، جهان را تغییر دهد و آن را آن‌گونه که می‌خواهد بسازد. گاهی اوقات پول تقریباً هرچه را که انسان بخواهد به او می‌دهد ولی زندگی به او نمی‌بخشد.

«زیبایی و زشتی» عنوان کتاب دیگری است از بریژیت لبه که به فارسی ترجمه شده و به چاپ رسیده است. او در این کتاب درباره‌ی زیبایی و زشتی بحث می‌کند و این سؤال را می‌پرسد که چرا وقتی کسی کار خوبی انجام می‌دهد می‌گوییم کار او زیبا است؟ و یا چرا وقتی کسی کار بدی می‌کند می‌گوییم کار او زشت است؟ در صورتی که می‌دانیم زیبایی هیچ ربطی به مهربانی و ذات آدم‌ها و کارهای‌شان ندارد و هم‌چنین زشتی کسی هیچ ربطی به بدجنس بودن او ندارد.

در قصه‌ها، جادوگران بدجنس همیشه زشت هستند و زمانی که با جادوی خود زیبا و جوان می‌شوند به نظرمان مهربان می‌آیند. به این ترتیب چرا وقتی می‌خواهیم کسی را بدجنس معرفی کنیم، او را زشت به تصویر می‌کشیم؟

کتابی که در بالا به آن اشاره شد از سری کتاب‌های تجربه‌های فلسفی است که هر کدام از کتاب‌ها درباره‌ی موضوعی فلسفی و قابل فهم برای کودکان سخن می‌گویند و عناوین گوناگونی چون شجاعت و ترس، خوب و بد، دخترا و پسر و ... را در بر می‌گیرند.

در این کتاب‌ها اشاره می‌شود که تجربه‌های فلسفی به کودکان کمک می‌کند تا روی سؤالاتی که از خود می‌پرسند فکر کنند.

آشنایی با بریژیت لبه

لبه که به فلسفه علاقه‌مند بود به مدت ۱ سال در کلاس‌های فلسفه‌ی میشل پوچ (دانشیار دانشگاه سوربن) شرکت کرد و این آشنایی سبب شد تا لبه همراه با میشل پوچ سری کتاب‌های «تجربه‌های فلسفی» را به وجود آورد و انتشارات میلان این کتاب‌ها را به چاپ رساند. لبه در این راه تلاش بسیاری نمود تا مضمون کتاب‌ها برای کودکان ۸ سال به بالا قابل فهم و آسان باشد و همچنین کارگاه‌های بحث و گفت‌وگویی درباره‌ی تجربه‌های فلسفی در مدارس و کتابخانه‌ها به راه انداخت. آن‌طور که می‌گویند لبه این روزها تمام وقت خود را صرف نوشتن می‌کند.

آشنایی با میشل پوچ

پوچ در سال ۱۹۶۰ میلادی در فرانسه به دنیا آمد و تحصیلات خود را در مدرسه‌ی عالی سنت کلود به پایان رساند و چون به فلسفه علاقه‌مند بود تحصیلات خود را در رشته‌ی فلسفه با گرایش فلسفه‌ی علوم و فلسفه‌ی تکنولوژی ادامه داد و سمت استادی خود را در سال ۱۹۸۳ م به دست آورد و در سال ۱۹۸۹ م از پایان‌نامه‌ی دکترای خود با عنوان «کانت و علیت» دفاع کرد. او از سال ۱۹۹۲ م دانشیار دانشگاه سوربن و همچنین عضو گروه تحقیقاتی «اخلاق، تکنولوژی، سازماندهی و جامعه» در مؤسسه‌ی تلکام است. او به همراه بریژیت لبه دو مجموعه کتاب موفق به نام‌های «تجربه‌های فلسفی» و مجموعه‌ی «بیوگرافی زندگی به زندگی» را برای کودکان خلق کرده است.

فلسفه برای کودکان

فلسفه برای کودکان، یک عمل آموزشی جدید و خلاق است که هدفش ارتقای تفکر خلاق و نقادانه‌ی کودکان در هر سنی است. این ارتقای تفکر با گفت‌وگوها و بحث‌های آزادی حاصل می‌شود که در قالب داستان و روایت است. متیو لیپ‌من اولین کسی بود که بحث فلسفه برای کودکان را مطرح کرد و این طرح به سرعت در جهان محبوب شد که امروزه در ارتباط با علوم آموزشی است. در این روش گروهی از فیلسوفان همراه با آثارشان به کودک معرفی نمی‌شوند، بلکه فلسفه کودکان یک روش جانشین برای تربیت است که از تجربه و ادراک کودک سرچشمه می‌گیرد و به او از طریق تمرینی که انجام می‌دهد چگونه فکر کردن و کشف راه‌های گوناگون تفکر عقلانی را می‌آموزد و کودک را ترغیب می‌کند تا به چراهای مختلف فکر کند. هدف این روش آموزشی پاسخ دادن به سؤالات نیست بلکه آموزش سؤال پرسیدن است. این طرح بر

پایه‌ی بحث بر روی یک پرسش فیلسوفانه استوار است و هدف این است که کودکان با هم تبادل نظر کنند و عقاید خود را با دیگران در میان بگذارند. مواجه شدن با دیدگاه‌های متفاوت و مقایسه‌ی دلایل برای کودکان بسیار مفید است. کودکان از طریق مباحثه با دیگران و شنیدن افکار آن‌ها، تجربه کسب می‌کنند. بحث‌های فیلسوفانه تمرینی برای تبادل نظر آزادانه است.

متیولپ من

فیلسوف و معلم آمریکایی متیولپ من، اولین کسی است که فلسفه‌ی کودکان را به جهانیان شناساند و از ۳۰ سال پیش تاکنون اصلی‌ترین گرداننده‌ی آن است. به جرأت می‌توان گفت اثری که او بر جا گذاشته است جهانی و ماندگار است و همه‌ی کسانی که به نحوی با فلسفه‌ی کودکان سر و کار دارند مانند فیلسوفان، معلمان و متخصصان آموزشی، اثر او را مهم می‌شمارند و از تئوری‌ها و نظریات او بهره می‌جویند.

او اولین کسی است که سعی کرد کودکان را در لابه‌لای داستان‌هایی که به همین منظور نوشته شده بودند، با تفکر منطقی آشنا کند. این داستان‌ها مانند کتاب‌هایی آموزشی روایی هستند که تفکرات پویا و خلاق را از خلال داستان‌های خود به کودکان در هر سن و با هر سلیقه‌ای معرفی می‌کنند. داستان‌ها دارای قدرت شگفت‌انگیزی هستند. آن‌ها می‌توانند کودک را تشویق به شرکت در سیر داستان به صورت اختیاری و فعال کنند. داستان‌های روایی در تضاد با کتاب‌های کلاسیک آموزشی مدارس هستند که علوم بسته و محدود و آماده‌ی یادگیری را معرفی می‌کنند. این رمان‌ها، مدل‌هایی را ارائه می‌دهند؛ مثلاً بچه‌هایی را نشان می‌دهند که در حال جستجو و یافتن پاسخ سؤال‌های خود هستند و هدف آن‌ها علاقه‌مند کردن کودک به مباحث فلسفی است و از لابه‌لای این رمان‌ها می‌توان سؤال‌های فلسفی را کشف کرد.

لیپ‌من گروهی از کودکان را تشکیل داد تا با هم به صورت یک تیم تحقیقاتی فعال باشند و با هم به بحث و تفکر درباره‌ی مسائل القا شده توسط داستان بپردازند و به این صورت جلسه با تمرین‌های مناسب مرتبط با بخش‌های داستان که ایده‌ی بحث را به وجود آورده‌اند، تمام می‌شود. تمرین‌هایی که در نظر گرفته می‌شوند ماهیت فلسفی دارند و به‌گونه‌ای هستند که کودکان آماده‌ی درک و یادگیری آن‌ها هستند.

پیش‌فرض‌های تئوری لیپ‌من

۱. گسترش و تحول در تفکر برای همه‌ی انسان‌ها در هر سنی که هستند خوب است؛ به‌خصوص برای کودکان که روح‌شان از گستردگی و آزادی بیشتری برخوردار است و هنوز موهبت‌های الهی در آن‌ها از بین نرفته است.
۲. کودک به‌طور ذاتی، متفکری است که تئوری‌های کم و بیش ساده دلالت دارد.
۳. تمام آموزش‌ها باید از دوران کودکی آغاز شوند.
۴. کودک توانایی این را دارد که یک محقق باشد و به معیارهای عقلانی عملی، پاسخ دهد. بچه‌ها باید کشف کنند، بفهمند و از روش‌های گوناگون یادگیری استفاده کنند چون در این صورت است که مهارت‌های شناختی‌شان گسترش پیدا می‌کند و بیشتر یاد می‌گیرند در غیر این صورت مانند این است که ما آن‌ها را درون سیستمی بسته زندانی کرده‌ایم که بی‌شک خطاهایی دارد. معارف، حقایقی ابدی هستند که نمی‌توانیم آن‌ها را زیر سؤال ببریم و این که دانستن، نیاز به یاد گرفتن چنین حقایقی دارد.

جالب است که بدانیم گفت‌وگوهای فلسفی به این صورت اجرا می‌شوند که دانش‌آموزان دایره‌وار بر روی زمین می‌نشینند و هر کس طوری می‌نشیند که دوست دارد و راحت‌تر است تا اعتماد به نفس کسب کند و به راحتی صحبت کند. بهتر است که تعداد دانش‌آموزان بیشتر از ۱۰ نفر نباشد تا گفت‌وگو به صورت منظم و خوب اجرا شود. بعضی وقت‌ها همه موافقت که درباره‌ی موضوع خاصی بحث کنند و بعضی وقت‌ها هم که اتفاق نظر وجود ندارد کسی مسئول می‌شود تا چندین موضوع را پیشنهاد کند، و هر کس برای موضوعی که علاقه‌مند به بحث درباره‌ی آن است رأی می‌دهد و موضوع انتخاب می‌شود که بیشترین طرفدار را داشته باشد. مدت این بحث‌ها تقریباً ۱ ساعت است و همه‌ی امور به وسیله‌ی یک آموزگار اداره می‌شود ولی نقش او انتقال دانش نیست، بلکه او تنها کودکان را در ادامه‌ی بحث همراهی می‌کند و هر کودک هنگام تفکر مستقل و مانند سقراط عمل می‌کند.